

“Spiegelingen tussen daders en slachtoffer”

Oratie prof. dr. Stefan Bogaerts

Op 23 januari werd door prof. dr. Stefan Bogaerts de rede “Spiegelingen tussen daders en slachtoffer” uitgesproken. De aan de Tilburgse Universiteit verbonden Bogaerts sprak deze rede uit bij de aanvaarding van het ambt van Hoogleraar ‘Forensische psychologie’ aan de Faculteit Sociale wetenschappen en in het kader van de benoeming tot Hoogleraar ‘Forensische Psychologie en victimologie’ aan de Faculteit Rechtsgeleerdheid, The International Victimology Institute Tilburg (INVERVICT). Lydia Pomp, onderzoeker bij het EFP, was aanwezig en schreef het volgende verslag.

Stefan Bogaerts, tevens professor gerechtelijke geestelijke aan de Katholieke Universiteit Leuven, begon zijn rede met de uitleg over zijn gekozen titel “Spiegelingen tussen daders en slachtoffer”. Hiermee wordt bedoeld ‘slachtoffers die daders worden en omgekeerd; gelijkenissen en verschillen tussen daders en slachtoffers en tenslotte daders en slachtoffer in ieder van ons’.

ADHD

Speciale aandacht was er voor de Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD). Stefan Bogaerts stelde dat ADHD bij slachtoffers een onderbelicht uitlokkende factor is voor herhaald slachtofferschap. Wat maakt deze groep kwetsbaar voor herhaald slachtofferschap? Bogaerts meldde dat algemene prevalentiecijfers over ADHD bij slachtoffers of daders van geweldsdelicten niet beschikbaar zijn met uitzondering van enkele onbetrouwbare cijfers, omdat ze gebaseerd zijn op zeer kleine aantallen en onderzoeksgroepen vaak selectief zijn gekozen. Wel zijn er vele studies die het verband aantonen tussen ADHD en agressie in de kindertijd, in de adolescentie en in de volwassenheid. Op grond van deze studies formuleerde Bogaerts de veronderstelling dat we er van mogen uitgaan dat ADHD en daaraan verwante stoornissen een voorspellende bijdrage leveren aan agressief gedrag. Op het vraagstuk of ADHD een uitlokkende factor is voor (herhaald) slachtofferschap en daderschap durft Bogaerts bevestigend te antwoorden met daarbij de kanttekening dat de relatie tussen ADHD en herhaald slachtofferschap niet gezien mag worden als een lineaire causale relatie. Bogaerts beschrijft dat er samenhang is tussen ADHD, slachtofferschap en Posttraumatische Stressstoornissen (PTTS). Hij spreekt in dit verband van een “*Circle of revictimization and recidivism*”.

Meer onderzoek

In de komende jaren gaat Bogaerts zich richten op drie verschillende onderzoeklijnen. De opdracht voor de eerste onderzoeklijn is het meer inzicht te krijgen in de interactie tussen ADHD en PTSS bij slachtoffers en daders en het onderzoeken van eventuele causaliteit tussen beide aan de hand van longitudinaal onderzoek. Bogaerts hoopt dat dit zal resulteren in het effectiever maken van behandelingen van slachtoffers en daders met dergelijke stoornissen. Daarnaast hoopt Bogaerts dat het percentage van ongeregistreerde volwassen ADHD’ers (het zogenoemde ‘dark number’) zal dalen, en de forensische behandelaar dient stil te staan bij de mogelijkheid dat een cliënt de aandoening ADHD heeft. Onderzoek doen naar slachtoffercarrières zal in de komende jaren centraal staan.

De tweede onderzoeklijn betreft de institutionele victimologie wat hoofdzakelijk staat voor geweld in professionele organisaties. Denk bijvoorbeeld aan het te maken hebben als werknemer met intimidatie, ongewenste seksuele handelingen en fysiek geweld.

De derde en tevens laatste onderzoeklijn heeft betrekking op de (door)ontwikkeling van risicotaxatie-instrumenten en risicomangement voor daders en slachtoffers. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking met de Van der Hoeven Stichting voor wat betreft de SAPROF, een nieuw instrument voor het gestructureerd beoordelen van beschermende factoren voor

gewelddadig gedrag. Een ander voorbeeld is de samenwerking met meerdere Forensische Psychiatrische Centra en het Expertisecentrum Forensische Psychiatrie (EFP) met betrekking tot Forensische Sociale Netwerk Analyses (FSNA). Bogaerts benadrukt dat de positie van slachtoffers van geweld die te maken met daders van groot belang is. Vaak zitten slachtoffer maar ook hun netwerkleden nog steeds in het terugkeernetwerk van de dader. Hiermee moet rekening worden gehouden bij risicomanagement en interventies. Een aandachtspunt is bijvoorbeeld in hoeverre je in bepaalde gevallen ook delen van het sociale netwerk moet behandelen om herhaald slachtofferschap te voorkomen.